

<http://www.iep.utm.edu/thales/>

Encyklopedie filozofie

<http://is.muni.cz/do/rect/el/estud/ff/ps14/phil/web/miletanePaL.html>

Antická filozofie

<http://www.usu.edu/markdamen/ClasDram/chapters/121romhist.htm>

Encyklopedie filozofie

Vznik filozofie

Řecko 6. století

Dosavadní představa:
Božské síly ovládají svět

Představa Řeků:
antropomorfizace bohů,
antropomorfizace světa

Skryté řídicí síly měly podobu lidí

Archaické kultury: převažuje emocionální charakter vnímání světa

Do 6. stol. před naším let. = převaha emocionality nad racionalitou

Vznik filozofie:

Vychází z:

Potřeba porozumět světu na základě racionálního vysvětlení

To už lze najít v mytologickém a náboženském prožívání světa.

Tehdy šlo o vnímání světa jako nepřátelské, jindy přátelské síle.

Člověk chtěl čím dál tím více poznat základní principy fungování světa.

Cíl, důvod: poznat obraz světa (ne jen řízený bohy) a tím přizpůsobit a upravit Normy života, aby došlo k co nejlepší souhře přírodních sil a potřeb člověka (úroda, plodnost...)

Před 6. stoletím:

Lidé věřili, že vše je dílem bohů

Zaznamenáno: 28. května **585**

Válka mezi Lýdy a Médy v Malé Asii

Odehrála se bitva

Během bitvy došlo k zatmění Slunce

Vojevůdci se domnívali, že je to hněv bohů a že přichází konec světa

Uzavřeli mír – a slunce opět zářilo

Thales – zatemnění předpověď

Znal astronomii, zřejmě poučen Babyloňany

Původ dění hledal ve fyzikálních zákonitostech

Domníval se, že pralátka všeho je voda

Thales spoléhal na rozumem poznatelné, neměnné zákonitosti vesmíru

Vznik racionality

Člověk se snaží „vyhrát“ nad přírodou nejen modlitbami k bohům

Ale též kodifikací vztahu mezi jevy a následky.

Vzniká věda:

Matematika

Geometrie

Primitivní lékařství

Právo

Astronomie

To je konec výkladu světa a jeho dění
Založeném, na mytických představách

Mýtické představy:
vše je v rukou bohů

Vše, co si lidé nedokázali vysvětlit

Lorenzo Quinn "Hand of God", 2011, Londýn

Zrod filozofie

Archaické národy:

A) uctívají a prosí bohy

ALE zároveň

B) Pozorují přírodu, aby se naučili předvídat jevy, používat přírodní zákony, atd. -----
zrod vědy

Starověká filozofie – Indie, Čína a Řecko (Předsokratovské období a období vrchu řecké filozofie)

1500-500 př.n.l.	Indie	Hinduismus		
Cca od 1200	Čína	Období Knihy proměn		
6.stol.p.řn.l.	Čína	Buddhismus Gautama Siddhárta	Řecko	Předsokratovské období Pythagoras, Tháles
6.stol.přn.l.	Čína	Taoismus Lao-c'		
6. př.n.l.	Čína	Konfucianismus Kchung-fu-c'		
5.stol.př.n.l.			Řecko	Sofisté
5. stol.př.n.l.			Řecko	Sokrates (nar.469 př.n.l.)
5.-4. stol.přn.l.			Řecko	Platón (nar. 427 př.n.l.)
4.stol.př.n.l.			Řecko	Aristoteles (nar.384 př.n.l.)

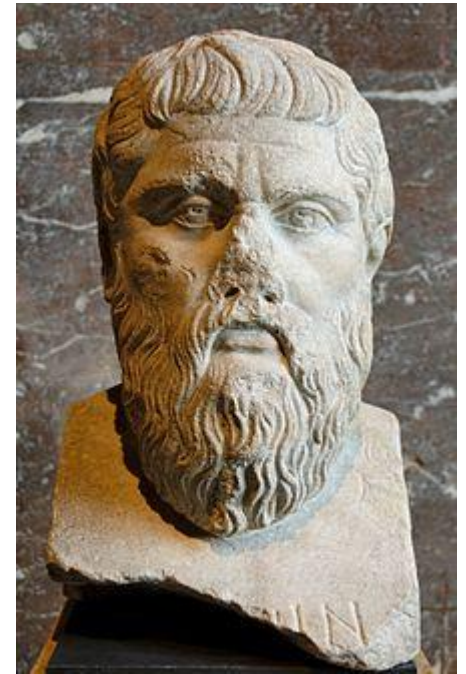
Filozofie

Etymologie pojmu: z
řečtiny

Philein = milovat

Sophia = moudrost

**Filozofie je nauka či věda,
která hledá odpovědi na nejzákladnější otázky bytí**

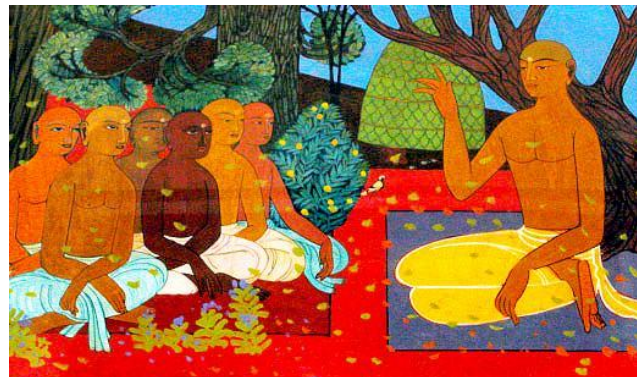

Platón, 5.st.př.n.l.

Vznik: 6. století př.n.l.
Indie, Čína, Řecko

Konfucius, 551-479 př.n.l.

Védy a upanišády
(sanáthadharma - hinduismus)

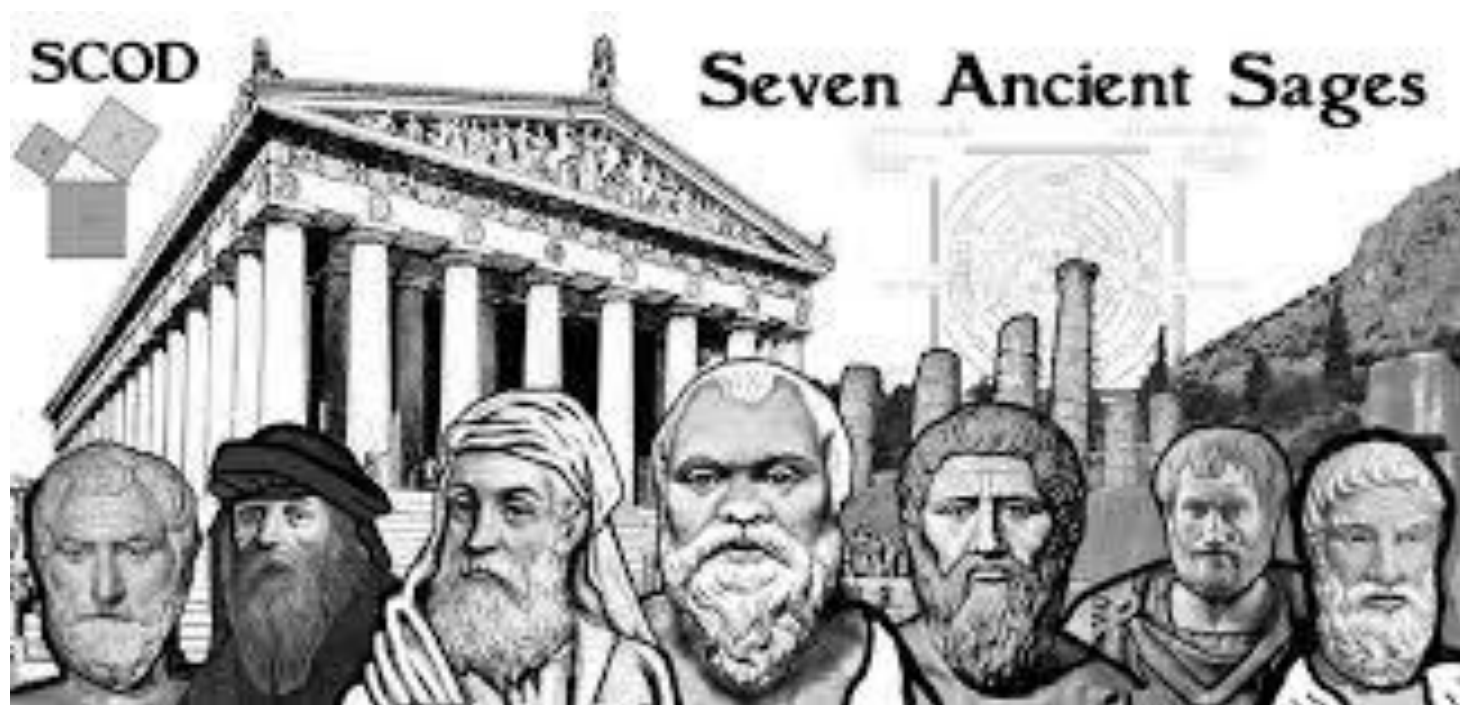
Buddha, cca 563-483 př.n.l.

Zrod západní filozofie – pobřeží Malé Asie (dnešní Turecko)

najít mapu
města

„7 mudrců“ – počátek 620-550 Př.n.l. Setkávali se, diskutovali
(*hoi hepta sophoi*) Měli své domněnky „o světě“

= zrod filozofie

Jejich výroky se předávaly ústně- Nevíme přesně, co řekli

Řecko

Vznik řecké filozofie 7.-5. století př.n.l.

Efesos ←

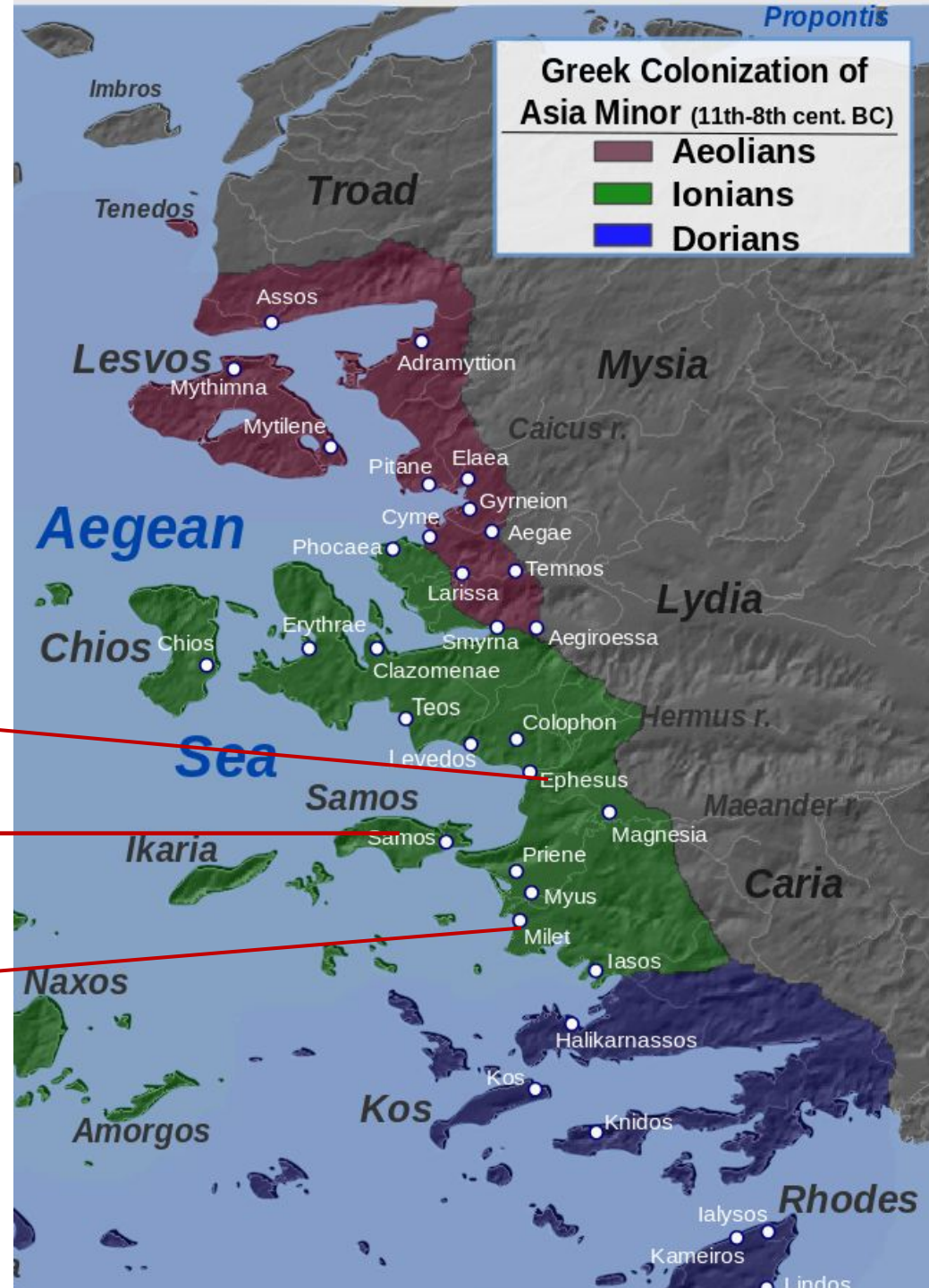
Filozof Herakleitos

Ostrov Samos ←

Filozof Pýtagoras

Milétos ←

Filozof Tháles

**Začátek evropské filozofie 7.-5., stol.
Př.n.l.**

Předsokratovská filozofie

Malá Asie – pobřeží

Rozvoj měst a obchodu

Přísun nového vědění z kultur Orientu

Rozvíjí se: matematika, astronomie, kosmologie, medicína, geografie

Není zde silná oligarchie a kněžstvo

Silnější pozice: obchodníci

Obchodníci hledají především odpovědi na praktické otázky života

Rodí se racionálnější přístup k životu

(mýty nevysvětlují to, co lidé potřebují vědět)

Logos

λόγος

= řecky: **slovo, pojem, myšlenka, rozum**

Napomáhá „moudrým“ (=filozofům) stát se moudrým

Moudrý – může vytvořit nauku o světě, může formulovat rozumný řád světa

= zrod filozofie

Částečný

Konec mýtů a náboženských představ

Konec homérské doby

= oblast představ, která do té doby vysvětlovala veškeré dění světa

První filozofové

Thalés (624-546)

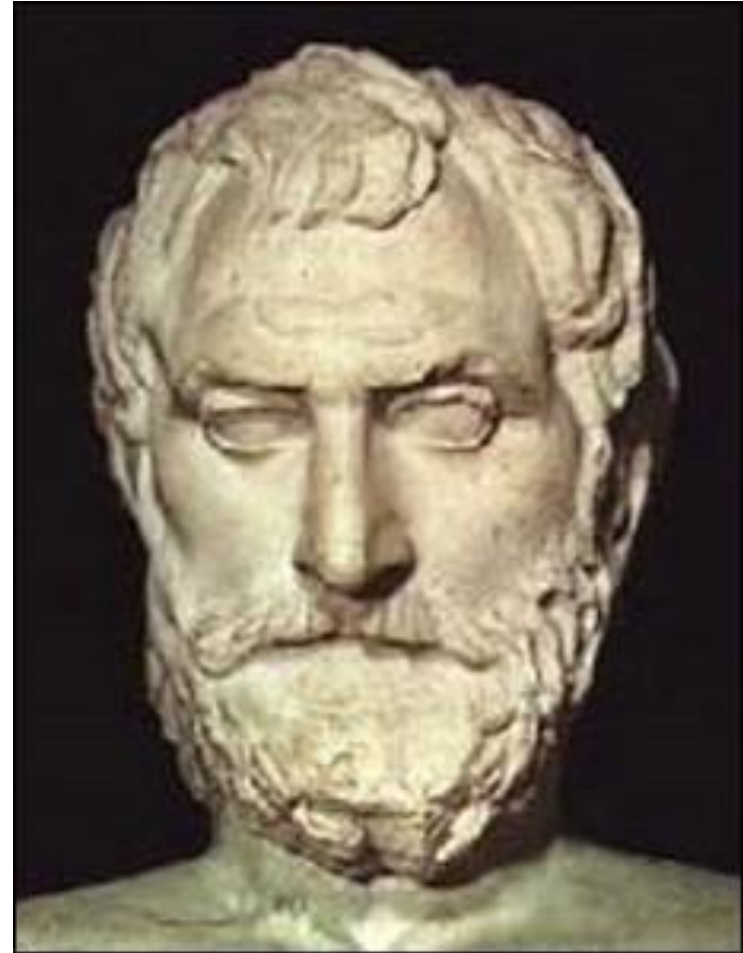
Přírodní filozof
„vědec“

Matematika, astronomie

Novum:

Vysvětlení vzniku světa z pralátky ==== **arché**

Thalés říká, že pralátkou je voda
(Země leží na vodě, z ní vše vzniká)

Thales

Hledal fyzikální vysvětlení přírodních dění – založil mílétskou školu
Založil přírodní vědy jako obor

Spoléhá na fyzikální vysvětlení

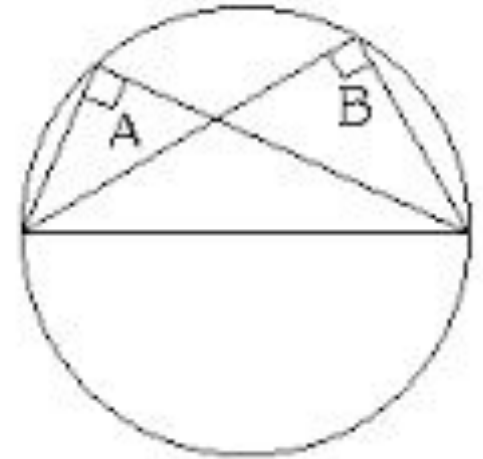
Ale věří v bohy: vše má duší a božství

Duše je všude, ale neřídí svět.

Božské bytosti v podobě mytických bytostí, hrdinů a bohů neexistují

Theorem of Thales

"Any angle inscribed
in a semicircle
(such as A or B
in the figure)
is a right angle."

První filozofové

Herakleitos (530-470 př.n.l.)

Přírodní filozof

Původ všeho je oheň

Pýthagorás (asi 580-500 př.n.l.)

Ze Samu, ale žil v jižní Itálii

Základ světa: číselné vztahy
Číselné vztahy udržují harmonický řád
kosmu

Matematik, geometr

Začátek etiky jako oboru:
harmonie a spravedlnost

Anaximenes thought the Earth was flat and rode on air. He said that the heavens moved around the Earth like a hat on a head.

Pre-Socratic Philosophers

Philosopher

Thales

Anaximander

Anaximenes

Pythagoras

Heraclitus

Parmenides

Empedocles

Anaxagoras

Democritus

Arche

Water

The boundless

Air

Numbers

Change (Fire)

Being

Earth, Air, Fire, Water

Seeds, or germs

Atoms and the void

Sofisté

Perské války 500-449 př.n.l.
Atény se dostávají do popředí
Demokracie

Nové filozofické otázky

Představa Atén z roku 1846

Vzniká nová elita: „mudrci“ – filozofové – tzv. sofisté

Jejich práce: etické disciplíny, jazykověda a právo
= praktická filozofie

Sokratés

470-399 př.n.l.

První filozof klasického Řecka

Jako první se zabývá:

Ucelený pohled na racionálně založené koncepty v oblasti etiky

Zabývá se též: právo, politika

Centrum pozornosti: praktický život

Texty nedochovány

Nepsal, miloval filozofii jakou živou věc: vedl rozhovory,

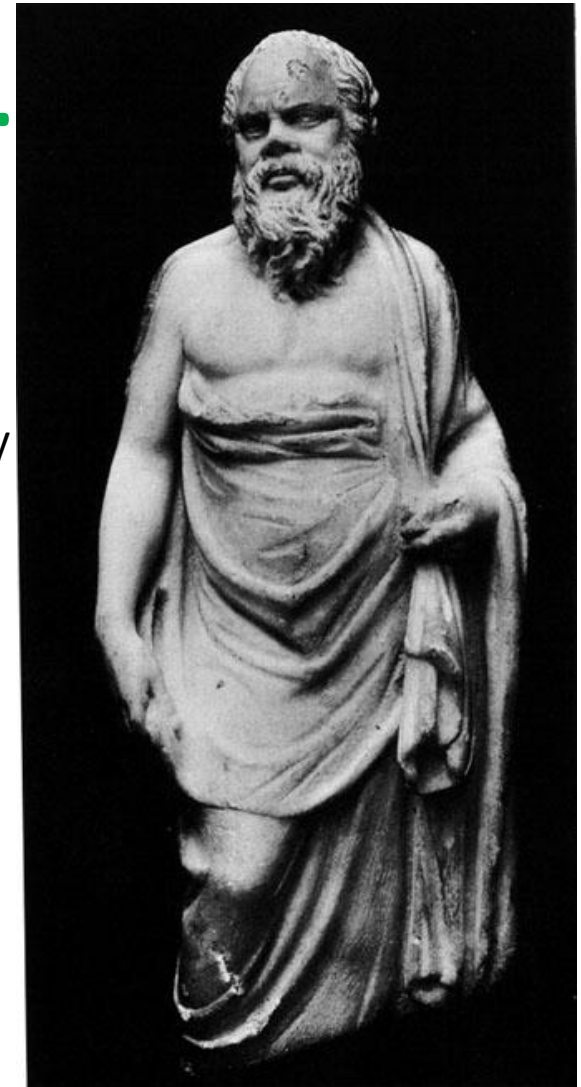
v nichž se vyjasňoval problém

Důraz na myšlení, uvažování – vybízí k tomu občany

Vyvozovat nové poznatky myšlením

Etika:

Táže se občanů: co je dobré, snaha najít absolutní dobro (vyhovuje všem)

Co to je metafyzika v řecké filozofii

Nauka o bytí a jsoucnu
vzniká v 5. stol. Př.n.l.

Filozofové se začali tázat: co to je bytí?

Bytí definovali jako něco, co je nehybné, věčné a čiré

Lidé ale bytí nevidí.

Vidí jednotlivá jsoucna, o kterých nás informují smysly.

Jsoucna vznikají a zanikají.

Každé jsoucno je, ale vždy nějakým zvláštním způsobem

(tedy pokaždé se jsoucno jeví jinak – jednou jako hrnek, jindy jako pes atd.)

Každé jsoucno má tedy podíl na bytí – říkáme, že existuje.

Bytí dává jsoucňům existenci různým způsobem.

Ale co způsobuje tuto individualizaci či konkretizaci jsoucen?

Proč metafyzika

Metafyzika hledá odpovědi na to, co je to jsoucno

Vývojová stadia kladení otázek:

1. Co to je jsoucno?
2. Jak se jsoucna uskutečňují? Jak se stane, že něco existuje?

Filozofové došli k názoru, že tázání a hledání odpovědí musí vycházet ze studia smyslového (tedy fyzického), ale zároveň se musí tázat po tom, co smyslovému (tedy fyzickému) předchází. Tedy co je „nad“ či „za“ jsoucím (fyzickým), co je tedy meta.

Metafyzika se zabývá nejen čistou ontologií, ale konkrétními projevy bytí a fyzickou skutečností, která je proměnná.

Metafyzika se zabývá smyslovým (fyzickým)
i nadsmyslovým (duchovním či transcendentním)

Zpočátku se obor filozofie nazýval jako metafyzika.

Platón

427-347

Nauka o:

O idejích

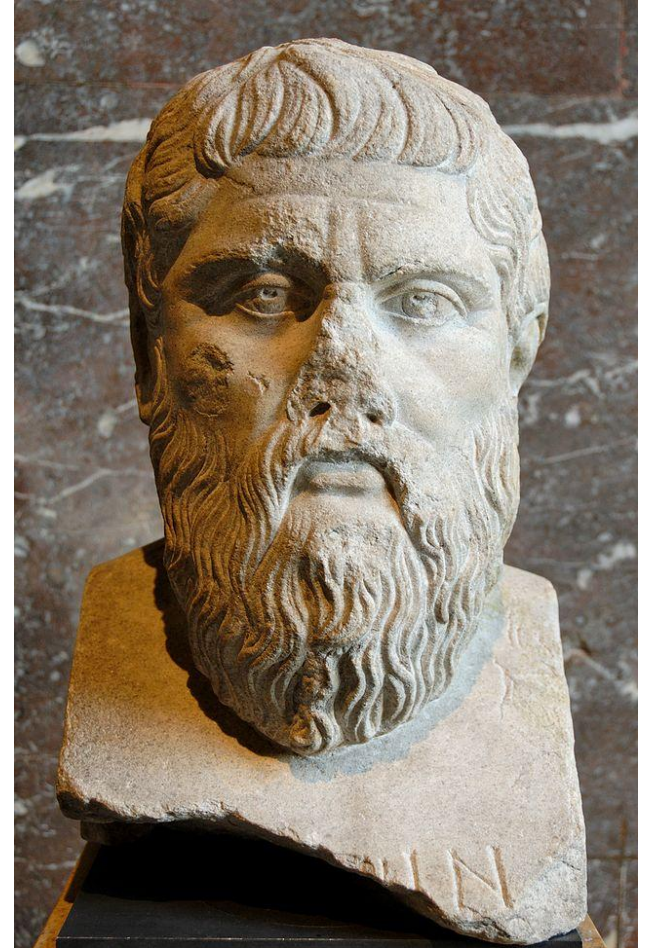
O duši

O Ideji Dobra a ctnosti

O úloze státu

Napsal mnoho Dialogů

– dnes 25 z nich považováno za autentické

Platon, busta v Louvru

Platón – nauka o idejích

Dva světy:

1. Smyslový svět – svět zdání (nereálný svět)
Člověk vnímá smysly

2. Nadsmyslový svět – svět idejí,
svět věčný, neměnný (reálný)

Člověk má ale také rozum

Pomocí rozumu se rozpomínáme na původní
podstatu – původní ideu

Platón – nauka o idejích

Člověk vnímá smysly. Ty mu brání poznat pravou podstatu věcí (i sebe).

1. Smyslové vnímání

Každou chvíli někdo – něco vypadá jinak.

Tvář člověka – smutná, veselá, vylekaná....

Každý jev vypadá každou chvíli jinak. Jde o nepřetržitý tok měnících se jevů.

Vnímáme fyzickou tvář.

Výsledek našeho vnímání je pouhé mínění (doxa).

2. Vnímání nadsmyslového = vnímání ideje (vnímání podstaty)

Tyto ideje jsou obyčejným okem neviditelné.

Každý člověk má duši (to je ono neviditelné).

Tělo zanikne, ale duše „žije“ dál. Může se převtělit. (=vliv východního náboženství)

Tento svět lze vnímat rozumem

Platón – nauka o idejích

Zadáme výrobu židle několika řemeslníkům. Vznikne několik židlí.

Otázka:

Co mají společného?
Dá se na nich sedět.
Co mají různého?
Materiál, design,
barva,
velikost, atd.

Závěr:

Všichni řemeslníci se
vázali na jeden vzor.
Na jakýsi pravzor,
který je v jejich hlavě
a předchází
hmotný výsledek.

Platón těmto „vzorům“ říkal ideje.

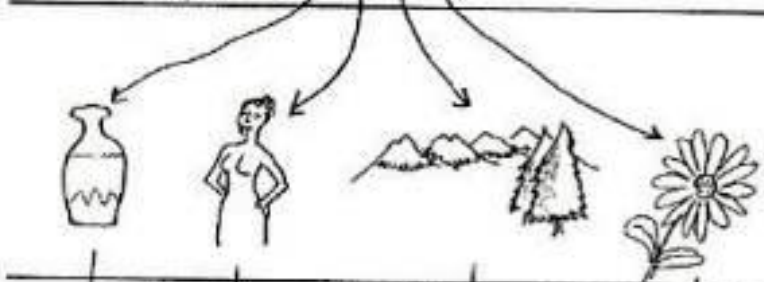
Je tedy zřejmé, že než začneme židli vyrábět, nějak víme, co je to židle jako idea (pravzor).
Je tedy zřejmé, že jsme schopni se občas odpoutat od pouze smyslového vnímání

BEAUTY

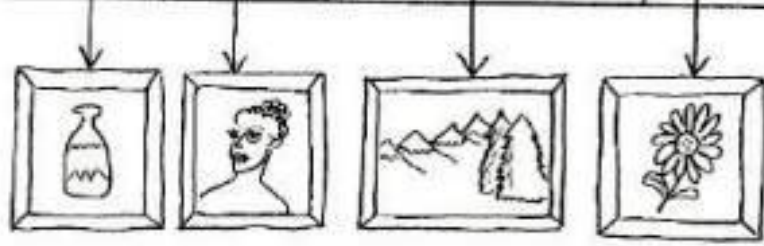
The Form of Beauty

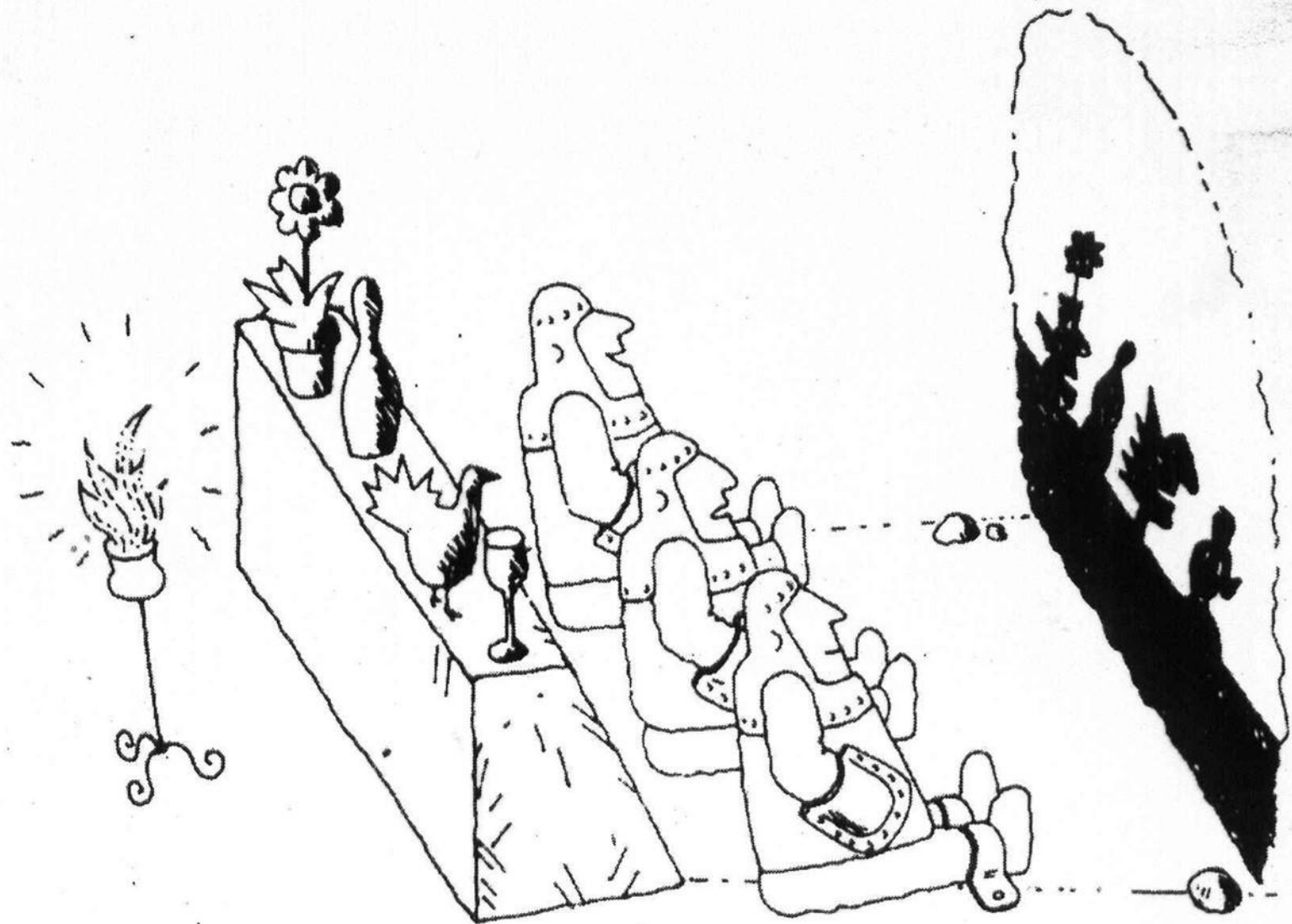
The Concept of Beauty

Individual Beautiful Entities

Imitations of Beautiful Entities (paintings, photos, reflections, shadows)

Platón – nauka o idejích

Ideje jsou ta jsoucna, která mají nejvyšší možný podíl na bytí
Nejvyšší idea (je nejbližší bytí) je idea **dobra**.

Smyslově vnímatelná jsoucna jsou jen odleskem idejí.
Jsucna nemohou existovat sama o sobě: existenci jim dává idea,
kterou jsoucno reprezentuje.

Platón vytváří komplikovanější obraz světa (než jeho předchůdci):

Předchůdci dělí svět na

1. Bytí
2. Hmotný, fyzický svět

Platón:

1. Bytí
2. Ideje (dosažitelné rozumem)
3. Jsoucna (vnímáme smysly)

Platón – nauka o idejích

metoda poznání idejí

Ideje lze poznat

1. Protože máme rozum
2. Protože můžeme použít speciální metodu:
  - = dialektika
  - A. Zobecňíme pojem (jev)
  - B. Analyzujeme poznatky
  - C. Provedeme syntézu

Dosáhneme tak intelektové poznání (noésis)
Výsledkem je vědění (epistéme)

Platón – dokonalost, dobro, krása

Platón kladl důraz na výchovu a na vzdělání.

Jedině duchovní cestou, cestou cvičení své duše, cestou odpoutání se od tělesného dosáhneme blíže k idejím, budeme je vnímat a dojdeme k pravému poznání.

Budeme blíže dokonalosti, dobru a kráse.

Je na každém z nás, jak dalece budeme chtít ideje poznávat

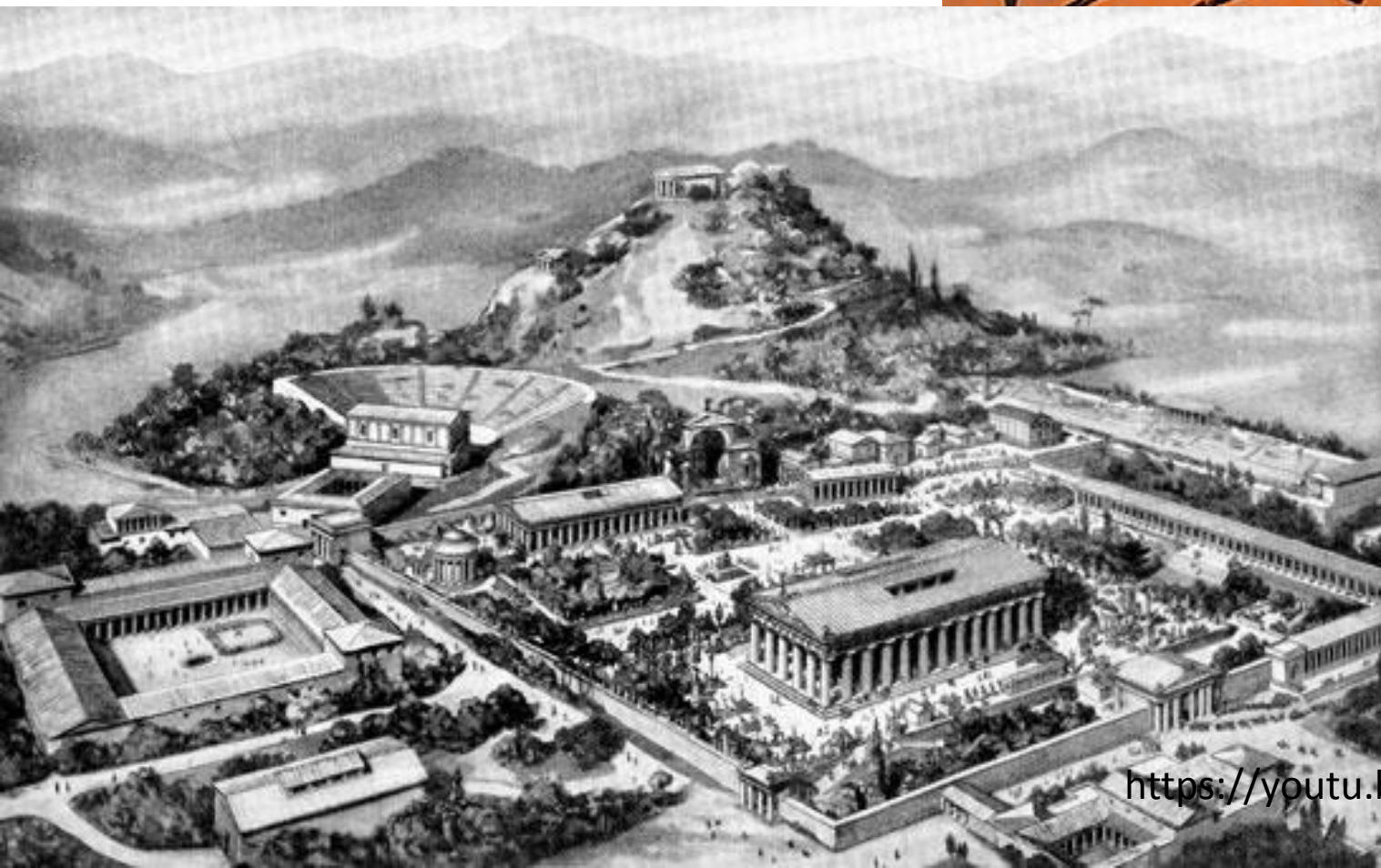

V zdravém těle zdravý duch

Olympijské hry (8.stol.př.n.l. – 5 stol. n.l. v Olympii, poprvé 776 př.n.l., rozkvět 5. stol. Př.n.l. – tedy doba Platónova)

Amfora,
cc 530 př.n.l.

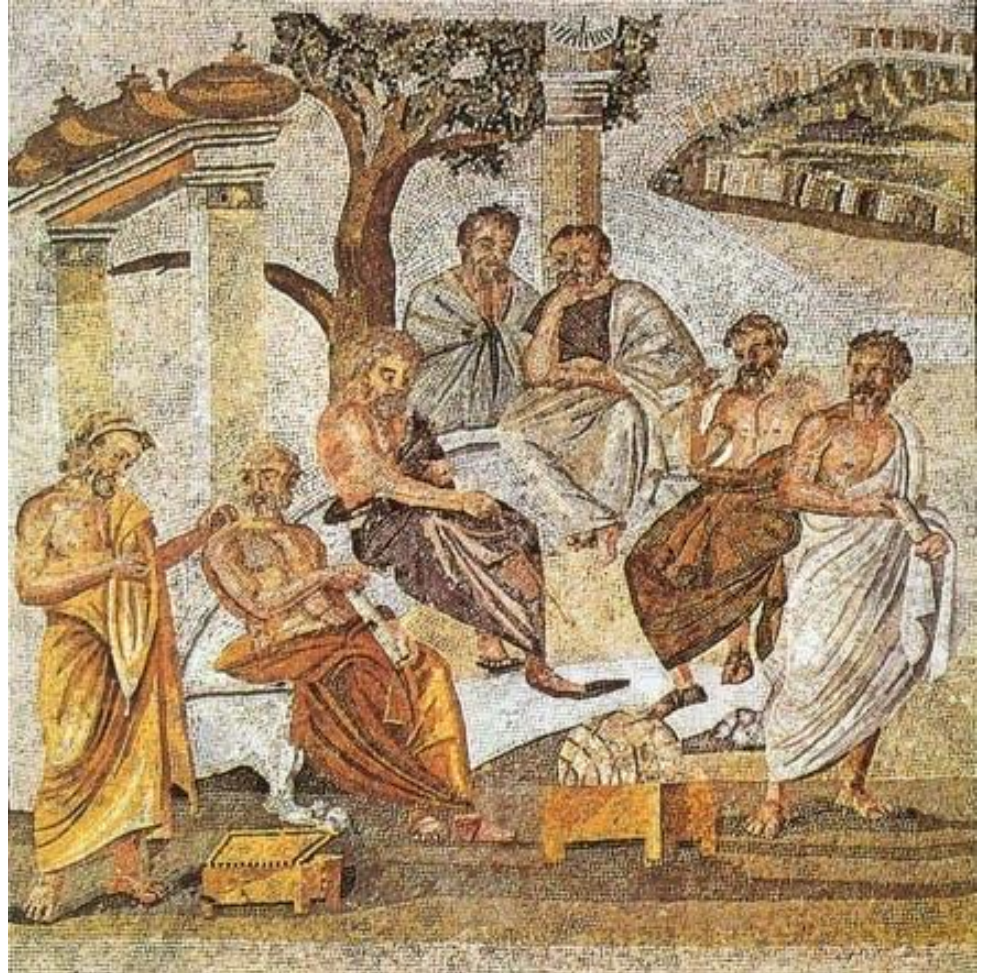
<https://youtu.be/K8ztMImavBw>

Platón a dokonalost

Akadémia

Platon založil v roce 387
př.n.l.
První univerzita světa

Dokonalost těla i duše

Mozaika v Pompejích, Platonova akademie

Polykleitos z Argu

5. stol. PŘ.n.l.

Polykleitos vytvořil proporční kánon, vzor a pravidla pro zobrazování mužského těla.

Za jeho dokonalou ukázkou byla již ve starověku pokládána jeho socha [Doryfora](#), mladíka nesoucího kopí.

Polykleitos svůj proporční systém teoreticky vyložil v do dnešní doby nezachovaném spisu.

Doryforos, 5.stol.př.n.l.

Platón a idea Dobra

Poznávat musíme nejen proto, abychom poznali podstatu bytí (ideu),

Ale abychom též poznali Dobro

Protože pravé bytí je vždy dobré

Platón:

Zakladatel

-Ontologie

-Gnoseologie

-Etika

Platón a duše

Duše

Je nesmrtelná. Vstupuje do těla jen příležitostně.
Předtím pobývá ve světě idejí.

Pokud je duše „vtělena“, rozpomíná se na pravzory z říše idejí.

Filozofie – královna vědění

Filozofie

Poznání pravé podstaty vede – vychovává k dobru

Tedy ke **ctnosti**

Platón a kosmologie

Platón – dědic pythagoreismu:

Dokonalost kosmu viděl v číselných vztazích

Přirozený řád, krása – je dán číselnými vztahy

Pokud fungují číselné vztahy – funguje harmonie

**Číselné vztahy v kosmu by měly fungovat i na Zemi.
Člověk by měl na Zemi napodobovat kosmos – jeho
strukturu.**

Co je nahoře je i dole

Krása

Existuje vše pronikající zákon

Dodává krásu – je to metafyzická záležitost

Lidé mohou získat techné (zručnost), ale krása je určena řádem kosmu

Platón a stát

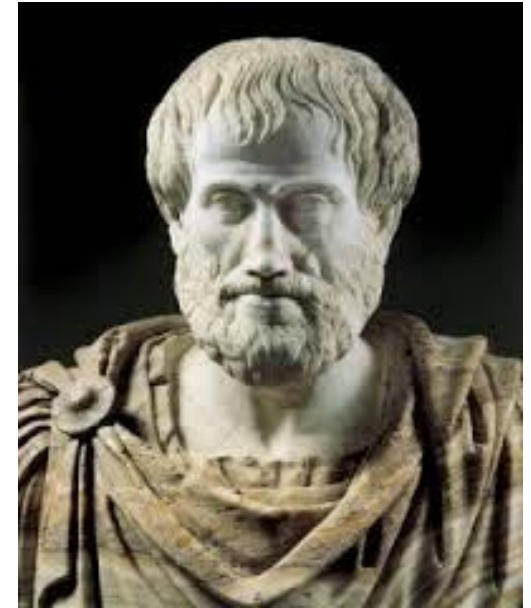
Platón – zakladatel politické utopie

Předkládá představy o dokonalém státě

Vladci by měli být filozofové, kteří jsou obdařeni moudrostí

Aristotelés

384-322 př.n.l.

Narodil se v Makedonii

Žák Platóna

Od 343 př.n.l. – učitel Alexandra (později Velikého)

Na cestách získal velké množství poznatků ve všech oborech:

Zakladatel např. zoologie

Smyslovou zkušenost výborně kombinoval s logikou

(na základě shromážděných poznatků vytvářel logickou dedukcí své závěry)

Aristotelés a metafyzika

Metafyzika – nevlivnější dílo Aristotelovo

Metafyzika = nejvyšší stupeň teoretické
filozofie

Aristoteles – hledání podstaty

Vrací se k přírodovědeckému průzkumu světa

Snaží se najít mezi smyslovými jsoucnými vlastnostmi, které jsou všemu společné

Aristoteles hledá základ všech jsoucných.

Bytí lze odhalit ve světě jsoucných – v jejich měnlivém stavu

Aristoteles nepotřebuje Platónův svět idejí.

Bytí lze nalézt skrze pohybující se jsoucno

(pohybující se – znamená měnící se, stárnoucí, zanikající atd.)

Jsoucí je kombinací látky a tvaru.

Židle je vyrobena ze dřeva (látka) a má specifický tvar.

Látka se může měnit (židli spálíme). Aristoteles se domnívá, že zde je nějaká pralátka,

Netělesná a univerzální a stává se druhou látkou tím, že přijme tvar.

Aristoteles si klade otázku:

Jak se vše dá řetězce pohybů a změn?

Odpověď:

Je zde první hybatel, který uvádí vše do pohybu. Sám je nehybný a dohlíží na veškeré dění.

Nazývá ho Theos

Později užíváno ve smyslu Bůh (křesťanský)

Proč název metafyzika

Poprvé ho použil Androníkos z Rhodu – 1.stol.přn.l.
Pořádal Aristotelovo dílo a řadil jednotlivé spisy tematicky.

Nejprve byla díla přírodovědná – vědecká.
Po té spisy o „jsoucnu“ a protože byla zařazena po fyzice, byl tento oddíl nazván

Meta ta fysika

V této souvislosti pak Metafyzika označuje vědu o jsoucnu jakožto bytí

Metafyzika byla synonymem pro ontologii, filozofii, či ontoteologii –
která se zabývá od dob křesťanství jsoucnem a bohem (vliv řecké filozofie
Na křesťanství)